

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: De tre ønsker

Citation: Hjortø, Knud: "De tre ønsker", i Hjortø, Knud: *Indensogns og udensogns*, 1919, s. 49. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hjort_09-shoot-workid56462.pdf (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Indensogns og udensogns

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

DE TRE ØNSKER

Den tobaksrøg, der kom fra Jens Mortensens træpipe, fyldte efterhånden godt i borgerstuen. Den hang over det lange bord som en hel lille vask af grå gardiner og frembragte på begge sider af bordet hoste eller fnys, hvilket i lang tid var den eneste lyd, der hørtes. Margrete, der endnu var ung, smilede ligesom undskyldende, når hun fik sin husbands røg på tværs i halsen, men Søren lige overfor kunde ikke rense sin hals uden et fornærmet blik om mod bordenden, hvorfra røgen kom og blev mere sur, jo mindre tobak der var igen. Kun gamle Niels, der sad nederst på bænken og snittede rivetænder, lod ikke til at være generet; han havde lige lagt en pipe fra sig, der havde lugtet endnu værre end mandens.

— Nå, Niels, sae endelig Jens Mortensen — du sidder stadig væk og nøsler med den rive.

Niels holdt riven ind over bordet: — Den er allerede revnet, omendskønt det'n er mer end en uge siden, du købte den, Jens Mortensen. Gid Fanden havde sådan nogen river, der'n kan holde, — og dom, der laver dom, føjede han til.

Søren så arrigt til Niels og læste så videre i sin 50 roman. Der blev ikke sagt mere, men det begyndte at knække i Jens Mortensens Pipe; han røg også stærkere nu, for det smagte ham ikke, men piben skulde ryges ud. Pludselig rejste Søren sig og vidste med det samme, at alle de andre så på ham: — Kan du få dig flyttet, snærrede han til gamle Niels.

— Ja vel, du behøver da'n at træ mig over tierne, sae Niels fredelig. — Jeg skal da ha' mine sager til side først.

Det gik langsomt, og dér stod Søren udsat for alles øjne; Margrete holdt op med at stoppe strømper for at se på ham. Hun havde brune kinder og hvide tænder, som hun i øjeblikket viste. Hun var nitten år ligesom Søren.

— Hvad griner du af? sae Søren. Hans altid mutte ansigt blev rødt af ophidselse. Margrete brast i latter og fandt ikke andet svar fornødent. Søren blev højroed.

— Hvordan har du det, Søren? sae Niels, der nu var buldret ud på gulvet med sine store træsko, — du ser ud, ligesom du nær havde fået en norsk besvimelse.

Sørens blå øjne skinnede nede i halvmørket, og manden sae: — Det er da for tidligt at fodre af endnu, Søren?

— Det ved jeg nok, svarede Søren; — jeg kan også have andre grunde til at gå ud.

— Ja vel, sae manden, og de tilbageværende så på hverandre og gav sig til at snakke om udsigterne for vejret næste dag. Men da Søren gik ud ad gangen, formede der sig i ham en sætning, der lød: I det Don 51 Fernando ytrede disse ord, trak der et ironisk smil over hans ansigt, der trods hans ungdom var mærket af voldsomme lidenskaber, blandt hvilke en umættelig ærgerrighed syntes at være den mest fremtrædende. I det samme hørte han, at Margrete lo. Hvad var det, han havde sagt. Nå, ja, det kunde forstås på en lavere måde, det havde han ikke tænkt på. Hvor alt dette var ham imod, sur tobaksrøg og tarveligt sprog medregnet. Når Don Fernando tænkte på de staldbrødre, han på grund af sin fattigdom var nødt til at omgås, da spurte han sig selv, hvornår vel hans lykkestjerne skulde oprinde.

Søren satte sig med tændt lys ved sin kiste med en lille notebog foran sig; i den plejede han at opskrive sine tanker, men i aften var det, ligesom han havde altfor mange. Han bøjede sig over kistelåget, ligesom det gjorde ondt i ham. Margrete havde leet ad ham, hun lo altid. Han åbnede bogen og dyppede pennen: Når Don Fernando, stolt i sin fattigdom, var mest hensunken i melankoli, da havde den skønne Rosita gerne sine muntreste øjeblikke. Men hans stemning vilde ikke blive til ord, og han lagde igen pennen fra sig. — Jeg vil hverken eje eller have hende, tænkte han, men selve den brutale form af hans tanke sårede ham. Det hændte tit, at han kom til at sige noget, der sårede ham selv, for eksempel dette: Hvad griner du af? Men han led endnu mere under, hvad de andre sae; han led under, at han hed Søren. Livet er vanskeligt at leve, tænkte Søren; han skrev det op i sin bog.

Nu kom de over gårdspladsen. Var klokken så 52 mange? Han hørte Niels kalde: — Magret, Magret, du ska' ha' Stribben mæddæ. Det sae Jens Mortsen.

Søren lagde sine ting væk og gik ud. Men hvilken pande kunde Don Ferdando stå op og svare for sig, den dag da der på ham blev anvendt det bekendte ordsprog: Sig mig, hvem du omgås, så skal jeg sige dig, hvem du er.

Mellem to køer kom Margrete hen til Søren og gjorde sig venlig og spurte, om han ikke skulde med til skovballet St. Hans aften, men det skulde Søren ikke; han gav sig ikke af med tossestreger. Margrete malkede videre i tavshed; Søren gjorde sig færdig og vendte tilbage til dagbog og tændt lysestump og

grublen, snart efter kom også Niels gabende med sine sædvanlige tre knæk i kæberne.

— Kan du'n li Margret, Sørne? spurte Niels snaksom, skønt søvnig. — Det er skidt.

— Hvorfor det?

— Jo, sae Niels og gabede vellystigt jamrende, idet han satte sig på sengekanten. — Nå, så skulde man vel se at komme i kasmerokken. Skal du'n snar i seng også, Sørne?

— Nej. Og lad være at nævne mit navn, når du alligevel ikke kan udtale det.

Det forstod Niels neppe, men han var vist også lige glad; han klædte sig af under en mængde gammelmandslyde, bragte sine knagende knogler til hvile i den brede seng, gav sig endnu et par gange og lod så ikke høre fra sig i nogen tid, før han lidt efter begyndte at snorke. Sådan lå også Don Fernando nat efter nat hyllet i sin pjaltede kappe ved lejrbalet 53 mellem en gedehyrde og en fåreklipper, der begge snorkede, og lugtede hver af sit.

Søren klædte sig af, slukkede lyset og lagde sig ved siden af musikken med et bittert smil, som ingen kunde se, men som han selv vidste, var til.

— Don Fernandos eneste trøst under de nedværdigende forhold, hvori han tilbragte så stor en del af sin ungdom, var hans hest, som han kaldte den, skønt den jo ikke tilhørte ham, men hans herre, Senor Vaquere; det var et klogt og ædelt dyr, og mangen gang, når den på sin ryg bar ham hen over de vidtstrakte stepper — — men Jens Mortensens heste vilde af en eller anden grund ikke ha' bidsel på; den kneb mulen sammen og slog op med hovedet, når han drev sine fingre ind i dens mundvige; den gav Søren et dygtigt knubs i næse og mund og slog hans hat af. — Vil du stå, din kule; vil du lukke gabet op, dit kapitel, ellers skal jeg —

Manden kom over gårdspladsen: — Jeg vil'n ha', at du skælder min hest ud. Kule og kapitel det kan du selv være.

Søren blev gal: — Kan jeg det? Jeg er ikke mer' kule og kapitel end du selv.

Jens Mortensen tog Søren i armen og sae halvt skæmtende: — Sådan noget sku du'n sige til din husbond; ellers skal jeg sådan finde dig på din arm, at du'n skal tro andet, end at det var et gammelt øg, der bed dig.

54

Søren forsøgte at vride sig løs af taget, men det blev kun mere hårdt; det var virkelig, som om et par kæber samlede sig om Sørens arm. Jens Mortensen så bestemt på ham og slap ham så og gik videre i sit ærende. Lidt efter kørte Søren med gamle Niels ned i mosen.

Søren havde tårer i øjnene af ydmygelse, men også af skam over sine grove skældsord. Don Fernandos virkelige byrd var ukendt for hans rå staldbrødre, og selv om en enkelt undertiden fik en anelse om den gennem hans fornemme holdning og den stolte tavshed, han som regel bevarede, så kunde det ikke helt undgås, at det nedværdigende liv, han førte, undertiden ved sin smitte kunde friste ham til ord og handlinger, der ikke var ham værdige.

— Du sku'n være kouset mod Jens Mortsen, lød Niels' stemme bag i tørrevognen, — han er en god husbond, og han mener dig det godt, meget mir' end du ved af og har fortjent.

— Nø, sae Søren, og blev helst i sine egne tanker.

— Hvadfor kører du så langsomt, Sørne? Man skulde tro, du sad og læste de franske aviser.

Søren lod pishen falde blidt på lænden af den brune; han elskede heste lige så meget som han hadede køer og grove ord og Niels' skråtobaksstemme.

At stryge tørv er som bekendt det mest snavsede arbejde, man kan blive sat til. Armene skal man have i til albuerne mindst; man får det ind på bryst og mave, når man går med formen; det løber ned af ens bukser, fordi formen aldrig er tæt; det ender nede i ens træsko, for hvor skulde det ellers ende? Og det 55 stænker op i ens ansigt, når man rager det ned i formen; det er kun ens ryg, der går fri, og det har man ingen fornøjelse af, da man ikke selv kan se den; men fortil er man som en skinnende sort vælling fra håret til træskosnuderne. Gamle Niels kaldte det tørvemøg, for sådan hedder det jo, men det sårede Sørens følelser. — Der skal mer' tørvemøg, i de to ruder til højre, Sørne, og du må gerne tryk lidt i det med hænderne, sådan. Du er da'n bånge for at gribe i det, æd du?

Niels han pladskede og pladrede i sit tørvemøg med godt gammelt humør; han lignede snart en uhyre klodstørv, og Søren blev efterhånden træt i armene og ligeglad, så han kom ikke til at se bedre ud end Niels.

Men det, der smertede Don Fernando mest, var det, at den skønne Rosita skulde se ham i disse plumpe omgivelser. Hvordan var det muligt, at hun skulde ane hans virkelige stand gennem det smuds, hvormed hans arbejde bedækkede ham.

Klokken halvfem kom Margrete med midaftensmaden i en kurv. Da Søren så hende gik han ned i den nærmeste grav for at vaske sig; men hænder og ben, hvad forsløg det? Det meste sad igen. Margrete viste sig fornøjet og snaksom; hun og Niels snakkede, hun og Søren så til hinanden, for Sørenns vedkommende kun fra siden; men kunde han skotte, så viste hun ham straks, at hun kunde lære ham den kunst af; men hvad der fra hans side kun var nødværge, blev for hendes part et angreb. Hun talte muntert og sorgløst med den gamle mand om dagens tusinde små 56 hændelser, mens hun samtidig tilkastede den tavse ungersvend sine mest veltalende sideblikke.

Pludselig havde Margrete ikke tid længere; hun skulde skynde sig hjem, og så løb hun.

Men et af disse sideblikke var blevet tilbage i Søren. Han blev ved at se det for sig, et blik fra øjenkrogen, i udkanten af et smil, man ikke kunde se mere end det halve af; han så det, som om det var fotograferet, og han følte det. Han snakkede ikke mer', han svarede ikke Niels, der som gammel mand også var godt nok øvet i enesnak, men han snærrede ad Niels, når han sae Sørne eller Tørvemøg. Han tænkte på Margrete. Det var underligt, han syntes aldrig han havde gjort det før, men samtidig forekom det ham, at han havde aldrig gjort andet. Det var mærkeligt. Skulde han være forelsket i Margrete? Han tænkte ikke på andet, og da det blev aften, kørte han hjem, langsomt og i dybe tanker med gamle Niels snakkende ene bagi. Han spændte fra ligesådan. I denne tid hændte det oftere Don Fernando, at han over den skønne Rosita glemte sin ædle hest, indtil den på sin vante vis gned sin mule mod hans skulder og derved vakte ham af hans dybe drømmerier.

— Sover du, Sørne, sae Niels, der kom nyvasket tilbage fra vandhoven. Stænkene sad ham endnu i ansigtet, men det var jo også med hænderne, han skulde tage sin kvældsnavdver.

Søren vaskede sig og tog andet tøj på. Ved bordet svarede han ikke et ord på Margretes venligheder, og da han gik ud, hørte han hende sige: Jeg synes, Søren så så vred ud.

57

Ja vist havde han set på pigen med mørke blikke. Anede hun, hvad der skjulte sig under dem?

— — —

Søren var i den følgende tid meget forundret over, at han jævnlig havde Margrete på siden af sig. Når hun lige så godt kunde have opholdt sig et andet sted under deres arbejde i marken, så kom hun hen i nærheden af ham, og altid havde hun så meget at spørge om. Søren vidste ikke, om han skulde være glad over det. Når han om aftenen sad ensom ved sit kistelåg og tænkte på Rosita, havde han det ondt, men også dejligt, men dagen igennem havde han Niels' Margret at høre på og så hendes spørgsmål, der somme tider var lige mange nok. Søren havde aldrig kunnet lide at blive spurt ud. Niels var en af dem, der ikke kunde lade være med spørgsmål, men Niels ventede aldrig svar og fandt sig fredsommeligt i de ubehageligheder, han fik i stedet for. Og nu var Margrete der også. Margrete, der var Rosita om aftenen og Margrete om dagen.

— Er du gal på Jens Mortensen? spurte hun en dag.

— Nej, hvorfor skulde jeg være gal på ham? Jo, det er jeg for resten, for han har skældt mig ud. Men det er der ingen, der kan mærke på mig.

— Jo, han siger, du går og ser så gal til ham. Nø, sae Søren.

— Er du gal på gamle Niels?

— Nej, vel er jeg ej.

58

— Du siger så meget til ham. Du skældte ham ud imorges. Jeg hørte det selv.

— Nø! Hvad hørte du? Du hørte ingenting!

— Jo, du blev gal over, at han kaldte mig Margret.

Søren blev rød helt ud på ørerne.

— Hvad kan det gøre noget? sådan er han vant til at snakke. Det gør da ikke mig noget, at han kalder mig Margret.

— Ja, så kan jeg også være lige glad.

— Er du gal på mig Søren?

— Nej, hvad skulde jeg være gal på dig for?

— Du vil jo dårlig svare mig, når jeg snakker til dig.

— Når jeg ikke kan lide at høre, at Niels kalder dig Margret, så kan jeg vel ikke være gal på dig.

Søren følte, at han nu havde sagt vel meget, og gik raskere til. Margrete vilde også have ladet ham gå, men hans sidste svar gjorde hende omstemt.

— Hvorfor er du sådan gnaven mod alle mennesker, Søren? Det er da kedeligt.

— Det er de vel ligeglade med.

— Nej, ikke alle. — Margrete følte, at det var øjeblikket til at sige noget, der svarede til hans.

— Så? sae Søren og gik langsommere. De fulgtes ad i tavshed. Så sae hun: Jens Mortensen kan heller ikke forstå det. Men han siger selv: Søren han er ellers god nok.

— Gør han det? sae Søren og vilde lade vantro, men var i virkeligheden glad og meget forbavset. — Jeg véd godt, jeg er en ubehagelig person. Men jeg kan ikke være anderledes.

59

— Der er da vist ingen, der behøver at være sådan, når de ikke selv vil.

— Hvad snakker du om? sae Søren vredt, for dette her var som et angreb på det inderste i ham, at han skulde kunne være anderledes, end han var.

Men Margrete blev ikke så forskrækket, som han havde ventet. Hun lo bare og viftede efter ham med hånden, ligesom en pige gør ved sin kæreste, i bevidstheden om, at han ikke mener det så slemt, som det lyder til.

— Nå, nå, nå, sae hun og klappede efter ham. Det så så kælent og grinagtigt ud, at Søren kom til at le, meget uventet og voldsomt. Han blev af bare grin til en skæv og brudt linie, mens hun gik ved siden af ham som før og så smilende på ham.

— Hvorfor skal du også altid. ...? begyndte hun, da Søren's munterhed var taget lidt af.

Søren fik sig rettet ud i hele sin nittenårige værdighed.

— Nu er der vist ikke mere, du skal spørge om.

Margrete føjede ham, for så vidt som hun i øjeblikket ikke gjorde flere spørgsmål, men hendes munterhed kunde han ikke forandre noget ved. Og derved blev det i den følgende tid; alvor og smil fulgtes ad, de arbejdede ved siden af hinanden, eller de gik sammen, begge lige uforanderlige, begge nitten år.

På den måde gik det meste af sommeren. Efter at Søren havde forgrint sig tre gange, blev han herre over sin utidige munterhed. Han vilde ikke gøre sig til nar. Når Don Fernandos barske åsyn undertiden oplystes af et smil, så var dette vel klædeligt, men 60 hans plumpe kammerater misforstod det og søgte at drage ham med sig ned i deres lavere munterhed, og derfor måtte Don Fernando holde sig alvorlig. Forøvrigt var munterhed heller ikke klædeligt for en mand. Og selv om den skønne Rositas smil var et lysglimt i hans tilværelse, var der noget ved det, som han ikke forstod, og som han frygtede, men måske stod han her overfor en magt, der var stærkere end han selv.

Gamle Niels var i een henrykkelse af snak og nysgerrighed.

— Kan du godt li' Magret, Sørne? Hun kan da godt li' dig? Er I Kærester? — Og når Søren bad ham holde kæft, snakkede han videre med sig selv: Sørne og Magret de passer godt sammen; de skal ha enander; det skal de. Sørne og Magret, de er også ved ångdommen; de kan gifte dom, hvornær det skal være. De kan da blive her på gурden hos Jens Morosen, det kan de liså godt. Sørne og Magret. — Søren blev arrig, men han blev alligevel underlig stemt ved det; det lød som en gammel kærestevise med omkvæd: Sørne og Magret —' — Gid Fanden havde Gamle Niels med hans sludder.

Søren og Margrete sad sammen om aftenen et stykke udenfor gården. Når Søren bare sad der, så kom Margrete og satte sig der, alvor og smil sad sammen på en grøftkant, mens gamle Niels gned sine rindende øjne for bedre at se, og mumlede sin lange enevise med det evindelige omkvæd: Sørne og Magret.

Søren lo som sagt ikke mere, men han havde 61 begyndt at snakke, han fortalte om sig selv. Han vidste ikke, hvad Margrete vilde ham; måske vilde hun bare gøre nar, men det gjorde ham godt at fortælle om sig selv, uden at hun havde spurt først. Han lod hende forstå, hvordan han havde det; han hentede en lille bog ud og læste op for hende. Margrete havde måske ventet, at der stod noget i den, som havde med hende at gøre; hun blev vel også skuffet over, at der ikke gjorde det, og da hun havde hørt et par sider af det, sae hun: Ja, man havde jo nok tænkt sig, at det var sådan noget, du sad og skrev op derinde om aftenen.

— Så? svarede Søren — det har jeg ellers aldrig fortalt til noget menneske.

— Nej, men det havde vi jo altid tænkt os allesammen, at det var sådan noget.

— Det er noget sludder. Der er ingen, der kan læse mine tanker.

Det var at give spørgsmålet en vending, der lå over Margretes kræfter: Nej, sae hun — naturligvis; men har du ikke skrevet noget op om dem, du er gal på, om gamle Niels om mig og —

Der står ikke et ord om dig. Søren stak vredt bogen i lommen.

Nej, det siger jeg jo heller ikke, men — — hør, Søren, skal du så heller ikke med til høstballet?

Søren bøjede sit hoved og iagttog en bitter tavshed.

Nåda, Karo er sluppet løs, sae Margrete — og han må ikke være ude om natten. Vi må efter ham.

De kom op og gjorde jagt på hunden, der 62 opfattede jagten som leg, men alligevel passede på ikke at lade sig fange, og når de to rykkede ind på den fra hver sin side, for den væk, og de opnåede bare at fange hinanden i stedet for. Margrete var henrykt ved at fange hund på den måde, fremfor at høre på Søren's dagbog; men han var opsat på at gøre sin pligt, og blev gal, da han to gange havde fanget Margrete i stedet for Karo. Han satte i vildt løb efter hunden, jagede ham hjem til gården, og nu var Karo også henrykt; han gøede lige så højt, som Margrete lo, mens Søren satte alt sit vejr til.

— Du kan ikke fange ham, Søren, sae Margrete, og med et par venlige ord havde hun fat i Karo. — Det er sådan, man skal tage ham, sae hun.

Hun mente vist ikke noget med det uden det samme, men det var på den anden side ikke godt at vide. Niels stod henne ved en side og grinte forstående.

— Hvorfor gjorde du ikke det lige straks, pustede Søren åndeløs. — Hvorfor — når du vidste det, hvorfor gjorde du det så ikke med det samme?

— Å, dit vrøvl, sae Margrete leende og klappede ham på afstand, mens hun trak af med Karo. — Nu skal jeg straks være hos dig.

Niels grinte ligesom forklarende og snakkede sin prosavise om Sørne og Magret, men Søren vilde ikke høre mere af den, heller ikke ventede han på, at Margrete skulde komme igen. Han gik bag om gården, ned under bakken og satte sig. Don Fernandos sjæl var undertiden i den grad et bytte for stridende tanker og følelser, at de ophævede hinanden, og han 63 end ikke selv vidste, hvad han følte eller tænkte, og så kunde han sidde i timevis uden at se eller høre, uden at røre sig, indtil en eller anden brutal lyd vakte ham af hans dvale.

Margrete kom ud fra gården og blev cmk forundret over, at Søren ikke var der.

— Sørne, han er guet nyr bav bakken, forklarede gamle Niels. Han sidder der nyr og venter på dig.

— Nej, nu skal han have lov til at være i fred for den gang, lo Margrete og sendte Niels et blik, der lod ham forstå alt, hvad der endnu skulde ske, og Niels grinte taknemlig over at blive så vidt indviet i ungdommens kærestegalskaber. Margrete gik ind til sig selv og fandt en strømpe, der skulde stoppes. Imens tænkte hun på Søren. Han skulde gerne få lov til at passe sig selv, når han var sær. Men for resten vilde Margrete nu have en ende på det. De kunde have været kærester for længe siden, hvis hun havde villet, for han var jo altfor stædig til at sige noget. Nå, men det havde også været morsomt nok, sådan som de havde haft det hidtil, men det kunde jo heller ikke blive ved. Ellers blev det vel også altfor galt med hans særhed til sidst. Margrete stoppede sin stømpe færdig og bestemte, at nu skulde den ventetid være forbi.

Da Søren om Søndag eftermiddag kom gående ud fra gården med en bylt under armen, fik han lige med eet Margrete gående ved siden af sig.

— Hvor har du ærinde hen — så travlt du har? spurte hun.

Søren, der ikke vilde røbe, hvor smigret han følte sig over hendes opmærksomhed, svarede, idet han 64

klemte med albuen på den tærnede pakke, han havde under armen:

— Vasketøj.

Margrete satte selv resten til:

— Nå, du skal hjem til din mo'r og ha' vasket? Jeg skal også til byen — så vi kan måske følges ad.

Søren forsøgte at huske, hvad han havde tænkt nede under bakken. Det havde været så tungsindigt; nu følte han sig også meget alvorlig, men havde med det samme en mærkelig lyst til at le.

— Kan vi ikke? spurte Margrete igen. Hun lo over det, at han ikke svarede.

— Vi følges jo alt, hvad vi kan.

Margrete gik og lo et langt stykke. Pludselig smed Søren sin pakke og vilde sige sådan noget som: Hvad er meningen? Han vidste ikke selv, hvad han egentlig følte i dette øjeblik, men da Margrete i det samme tog ham i den ene arm og sae: — Du er da et stort fjols, Søren, så var det, — som han forklarede sig selv bagefter, — ligesom der gik et lys op for ham. — Han tog om Margrete, ikke uden tvivl og sindsbevægelse, da noget lignende aldrig var hændt ham før, men det gik så godt, som han aldrig havde ventet, det vilde gå, og et par minutter efter sad de sammen på en grøftekant, og da de havde siddet der nogen tid, sae Søren midt i noget andet, han senere ikke kunde huske: — Så er vi to altså kærester.

Margrete, der til en forandring var blevet alvorlig, brast i latter og syntes, det var morsomt, han endelig var bleven så meget klogere, og de havde det muntert sammen. Søren snakkede, som han ikke havde 65 gjort siden han var femten år, og fandt sig i, at Margrete lo ad det mest alvorlige af det. Sådan gik eftermiddagen. Søren kom ikke til byen. Men hans humør faldt noget, da de skulde hjem til kvældsnavderen; hvad vilde de andre sige, når de så ham komme igen med sit vasketøj? Han spiste sin mad, skulende til alle sider, om nogen kunde se noget på ham, og havde ikke et blik tilovers for Margrete, der sad lige overfor og ikke generede sig.

Han gik til byen om aftenen; Margrete vilde vist gerne have været med, men han bad hende ikke om det.

— Siger du det så til din mo'r? spurte Margrete.

— Jeg siger ingenting, tænkte Søren.

— — Søren og Margrete var forlovede i fjorten dage, og i den tid skændtes de hveranden dag, for når Søren nu var muggen, så lo Margrete ikke som før, men gav ham af grovfilen. Hun sae ham rent ud, hvad han var for een, og hvad folk mente om ham. Søren blev ked af det, fordi det vel måtte være sandt, siden hun sae det, men han blev også gal og gav igen. Bagefter blev de forsonede, og Søren lærte det med. Han lærte meget i de fjorten dage. På den trettende dag skrev han i sin dagbog: Nu véd jeg hvad kærlighed er, det ikke noget for mig.

Og da det nu stod skrevet, stod det fast; der kom en stor fred over Søren, som han i lang tid ikke havde følt, og næste dag forklarede han sig for Margrete. Hun havde også noget at forklare ham, nogle sandheder, som hun ikke var blevet helt færdig med aftenen før, thi som forlovet pige var hun blevet 66 samvittighedsfuld og vilde gøre rent bord, men Søren standsede hende midt i det med de ord: — Jeg tror hellere, vi må la' det være godt, Margrete, og gå hver til sit. Og da hun ikke forstod ham, føjede han til: — Vi skal ikke være kærester; det duer ikke, det kan aldrig blive til noget. — Han bad hende om at lade som ingenting, for at folk ikke skulde få noget at snakke om; han vilde skifte til November, og sådan skulde den sag gå ganske stille ud af verden.

Men Søren gjorde den erfaring, at en piges arme om ens hals kan være som en hård knude, der ikke lader sig pille op. Vil man ud af den, må man sprænge den. Det gjorde Søren, for han blev vred; han sae også noget, som han senere fortrød, at det var jo hende, der havde begyndt, og Margretes forgrædte ansigt gjorde ham på tre dage til genstand for folks snak. Der var snart ingen steder til at være for ham, og om natten havde han gamle Niels' knoklede hofter at gnave sin ryg hudløs på.

Idet Don Fernando troede sig fri, følte han sig bundet af tusinde lænker, stirret på af tusinde øjne; ikke een af døgnets fire og tyve timer var hans egen. Ensomhed, som han havde elsket, var ikke længere hans. Don Fernando havde kun een tanke: Hvad nu?

— En eftermiddag i Oktober gik Søren på sine ben de to mil til Kjøbenhavn. En tømmerhandler Møller på Vesterbro havde brug for en kusk. Sørens hånd rystede, da han bankede på.

— Hvad vil De? spurte en myndigt udseende mand, der måtte være hr. Møller selv.

Søren tog sin skudsmålsbog frem og lagde den 67 på pulten og nævnte den plads som kusk. Annoncen

derom lå i bogen.

— Hm, sae hr. Møller — ja, det kan jo være, jeg kan bruge Dem. Hvad er Deres betingelser?

Søren blev så glad over, at der var en mulighed, at han kom et skridt nærmere. Skulde han nu virkelig komme væk fra alle dem, der havde noget at sige til ham eller om ham, alle dem, der kendte ham så forbandet godt? Han sae: — At jeg får med kørselen at gøre og andet renligt arbejde, at jeg kun får een mand til at kommandere over mig, og at jeg får min egen seng.

— Nå, svarede hr. Møller og så nøje på ham, — og hvad skal De så ha' for det? Hvad løn? spurte han, da Søren ikke syntes at forstå.

— Lønnen, svarede Søren og slog ud med hånden — det spørgsmål blander jeg mig ikke i.

— Nå, ikke det, sae Hr. Møller imponeret. — De er s'gu en nem mand at komme ud af det med, for så vidt. Ja, men så siger vi det, — æh — han kiggede ned i bogen — Petersen, så bestemmer jeg lønnen, Petersen, indtil videre; det andet, det er ordnet.

— Farvel, sae Søren.

— Aæl, Petersen.

— Den anden November kørte en ny, vordende københavner ud fra Vesterbro med Christianshavn som bestemmelse. Han sad midt i duften af friske brædder, midt i alt spektaklet fra mange andre vogne, der fyldte gaderne, midt imellem bare nye mennesker. Han skulde aflevere sine brædder til en mand, han aldrig havde set før og vel aldrig fik at se mere. 68 Han kørte forsigtigt, men rask, når det gik an, tog mod tilråb fra andre kuske uden at gi' igen og lod sig ikke forstyrre af nogen ting. Her var alting nyt, her kunde der begyndes forfra. Her kendte ingen ham, han havde endogså fået nyt navn og hed Petersen, og hans fornavn var svundet ind til et S. Det skulde da også vare længe, inden han søgte hjem til de kendte folk. Fik han breve, kunde han lade være at svare; han behøvede ikke engang at læse dem til ende, han ikke syntes om. Her var heller ikke mugning af kostald, her var ikke gamle Niels eller tørvemøg. Men her var det sted, hvor han vilde være. Stedet hed Kjøbenhavn; forfra hed det. Men den, der i dette øjeblik forsøgte at forske i Don Fernandos åsyn, vilde ikke kunne se på ham, at han nu endelig havde nået det, som han i så mange år havde tragtet efter, og at han havde kastet det bag sig, som han foragtede. Han styrede sin kurs fremefter og var for stolt til med en eneste mine at røbe de følelser, der ved hans ønskers opfyldelse naturligt besjælede ham.

Søren skød den russiske grammatik fra sig, tændte piben, der var gået ud, og lukkede øjnene, mens han genenmgik, hvad han havde læst. De russiske udsagnsord var værre end alt det andet, vanskelige at forstå og næsten ikke til at huske. Djælaju, jeg gør, sdjælaju, jeg skal til at gøre. Pjiil, jeg drak, wypjiil, jeg fik drukket, jeg havde drukket. Men Søren vilde have det lært, og over selve sprogets vanskelighed var der en alvor, der fra den lille, tynde grammatisk bredte sig helt ind over Sørens fremtid. Alvorlig og vanskelig ligesom grammatikens gloser, 69 ikke til at udsige, sådan var Sørens fremtid, der skulde ende et sted i Rusland eller Sibirien; han vidste ikke selv hvor. Disse underlige ord, som han nu sad og hakkede frem i stumper, skulde han en dag aflevere i glat rækkefølge til en arbejdsmand ved et savværk i Sibirien, og da vilde han være midt inde i en anden, ny verden.

Søren glemte sine verber. Han opdagede, at han gennem den fine røg fra shagpiben sad og stirrede ned på gaden. Der var mange mennesker på benene, de skulde ud at more sig, det var alvor. Søren tog piben ud af munden og lo højt; han grinte rent ud sagt, så de kunde høre det inde ved siden af, og han holdt op lige så pludselig, som han havde begyndt, og gav sig i stedet for til at gå op og ned ad gulvet: Jo, det var grinagtigt, at det kunde have så meget at betyde for folk, at de fik moret sig, og lige sådan, at han sad her og læste Søndag eftermiddag. — Jensen fra savværket havde været der lidt over middag for at få ham med og havde holdt en hel tale for ham, da han sae nej: De sidder og slider kindbenene ud af hovedet på Dem selv, Petersen. Sikken De skinner ud af øjnene, ligesom en, der gerne vil med ud på vippen og alligevel ikke vil. De sidder og bliver tosset over det her russisk. Sikke noget! Lad mig også se. Føj for en ulykke! Det ligner jo vægelus og bænkebidere og det, der stod på min mors sojafasker, og ikke kristne bogstaver. Nå, De vil ikke med? De vil sidde her som en protest mod al fornuftig morskab, Petersen? — Søren vandrede på sit gulv og lo: Han, den alvorligste mand på 70 Møllers savværk, morede sig over folk, når han var ene; — og for at få en ende på det med Jensen, havde han så budt ham en cigar, og han havde set Jensens tunge komme ud for at slikke. — Er Dæksbladet revnet, havde Søren sagt, så tag en anden; jeg ryger den i min pibe — og han havde taget cigaren fra ham, brækket den over og kommet den i tobakskassen. — De brækker en cigar over som ingenting, havde Jensen sagt, — og De går ikke ud og morer Dem; De har vel også penge i sparekassen. Ja, ja, Petersen, så skal De ha' farvel, men jeg vil sige Dem en ting: De er ikke morsom nok. Det siger jeg som Deres kammerat, og det skal ikke være en fornærmelse, men man har nu også den pligt at være morsom mod sine medmennesker. — Og dermed var så endelig Jensen gået.

Nede på gaden skyndte folk sig i stor travlhed. Man kunde se på dem, at de skulde til noget, der betød

noget. Søren følte en vis ringeagt for dem, mens han stod ved sit vindue og morede sig. Nå, han vilde vel også selv more sig en gang, ja, det vilde han sikkert; men det lå langt ude i fremtiden. Han havde også prøvet på det nogle gange i de seks år, han havde været i København, men han kunde ikke. Der havde ingen af hans bekendte været med ham; ingen vidste noget om det. Men de mislykkede forsøg havde gjort Søren endnu mere tænksom og tavs. Det var ham ikke nogen skuffelse, han trængte egentlig ikke til at more sig, men det var underligt, at det ikke lå for ham, lige så underligt som meget andet, der rørte sig i ham. Søren mindedes, 71

hvordan det var før, da den stolte, fattige Don Fernando var hans ideal, den alvorlige Don Fernando, som han ikke gad tænke på mere, efter at han havde kaldt tåbelig historie med et pigebarn, som han havde kaldt den skønne Rosita. Nu var Rosita og Don Fernando gået samme vej, men det havde alligevel været nemmere, da man kunde kalde sig Don Fernando, end nu, da man var høvlemester S. Petersen. Det var kedeligt, man ikke længere var nitten år og kunde føre dagbog og på den måde få luft, men det var jo umuligt for et voksent mandfolk. Man kunde sidde og blive helt flov over alt det, man fandt på, når først man kom i gang. Det kunde være galt nok at tænke, men det var værre at se det skrevet. Don Fernando var egentlig god nok, da man havde ham; han kunde sige mange ting på Sørenes vegne om alt det, der husedes i hans bryst, som Søren nu ikke kunde sige selv. — Hvad er der i grunden med mig? tænkte Søren somme tider, og hvorfor er jeg blevet sådan? — Søren var flere gange kommet til at høre, hvordan kammeraterne snakkede om ham; i reglen var de bare enige om, at Søren var hverken til at hugge eller stikke i, men når Jensen, der nok skulde forestille Sørenes særlige ven, var tilstede, kom der mere ud af det. Jensen roste Søren, sin ven, men altid grinende; han lovede, at Søren skulde nok blive til noget. Der er tømmer i Petersen, sae Jensen og tabte en kostbar planke i pladderet og grinte selv af det. Han tog den ikke op igen, men lod den ligge ligesom en bro; så gjorde den nytte dér i sølen; sådan var Jensen. Han var kommet til København fra en eller 72 anden lille by; han var kommet efter højere løn og flere kærester. At ødsle rask væk af løn og kærester uden at holde altfor længe på nogen af delene, var det eneste, Jensen gjorde med lyst, skønt hans håndslag til arbejdet ikke var dårligt. Han var meget anset blandt kammeraterne for sit humør. Også Søren fandt ham morsom, men han viste det aldrig, og ingen vidste det. Jensen kunde finde på at drille Søren, fordi han ikke vilde le; med sit grinebiderfjæs forsøgte han at efterligne Sørenes alvorlige ansigt, og Søren blev ikke gal, selv om alle de andre grinede; ham var der alligevel ingen, der kom for nær, men det var jo løjerligt sådan at se en mand gøre sig til klovn for en hel forsamling. Søren følte sig som fremmed mellem alle disse københavnere og glemte, at han selv var kommet herind med det forsæt at stryge bondekarlen af sig og blive københavnere. Nå, han var jo også blevet en anden, så var det godt. Søren affærdigede med rynket pande en tanke, der kom op i ham: Hvorfor kan du ikke more dig ligesom andre mennesker? Han var god nok, som han var.

Søren havde en yngre broder, Karl, der tjente hos bønderne derhjemme. Da han var tyve år, og Søren skønnede, han var moden, skrev han til ham om at komme ind og få plads på savværket. Han forklarede nøje hvorfor og sluttede med de ord: Jeg anbefaler dig. — Karl skrev sit livs første brev, der kostede 73 ham stor anstrengelse; han skrev, som han talte, og brevet så sådan ud: Kære Brodersøren. Jeg kommer på lørt, for jeg kan få fri om Sønten. — Din kære Broderkarl.

Søren så i broderens brev hele sin egns tåbelige dialekt og Karls mangel på boglig begavelse. Han forstod. Karls: jeg kan, som: jeg ka'n og tænkte, om han ikke havde gjort noget galt, og om Karl ikke var en uheldelig bonde, der helst måtte blive, hvor han var. Han havde et øjeblik glemt, at Karl manglede hoved, men han vidste, at hænderne var gode nok, og han måtte have en, han kunde stole på, når han kom til Sibirien.

Da Karl kom, holdt Søren et helt lille foredrag for ham: Jeg har talt med Hr. Møller, og han er meget stemt for dig, eftersom du er min broder. Men, Karl, nu er du altså i København og ikke ude i bondelandet, så må du også lægge bondekarlen af, for ellers griner de af dig. Du skal for eksempel ikke sige: i Søntes eller i Tåstes, men i Søndags og i Torsdags; du skal ikke sige: om Lorten, men om Lørdagen. Lige sådan må du heller ikke sige: jeg ved'n, men: jeg ved ikke; sådan hedder det, og sådan siger vi her. Og så skal du høre efter, hvordan jeg taler, og er der noget, du ikke ved, så kommer du til mig og spørger. Og så skal du naturligvis passe det arbejde, du bliver sat til, men det ved du jo, så det behøver vi ikke at gå videre ind på. Men du skal huske, at herinde er du min broder; der er ingen, der griner ad mig, og der skal heller ikke være nogen, der griner ad dig.

74

Karl var lige kommet ind ad døren og stod op endnu. Han var et lille halvt hoved højere end Søren og lignede ham meget i trækkene, men hans blik var stivere og lidt tomt. Han blev ikke mere alvorlig ved Sørenes ord, for det var umuligt, men han sae ja til alting. Han viste også straks sin gode villie ved at gentage Sørenes rettelser, og Søren havde indtryk af, at Karl allerede fik lært meget i den time, de kunde være sammen, indtil savværket begyndte igen.

Jeg skal hilse dig fra din gamle husbond, Jens Mortsen, sae Karl.

— Jens Mortensen, rettede Søren. — Nå, hvordan har han det?

— Jens Mortensen, han har det godt. Og jeg skal hilse fra Magret, du ved, hende du tjente sammen med

den gang.

— Margrete. Jeg husker hende nok. Hvordan har Margrete det?

— Margrete. Hun har det godt. Hun har fået en dreng. Hun er'n gift.

— Nå, hun er ikke gift.

— Nej, hun er ikke gift. — Karl vidste ikke, at Margrete havde været Søren's kæreste; han var så lille den gang.

Søren var en tid borte i tanken om en af sine store tåbeligheder. Hvorfor kunde han ikke lade være at tænke på, om det nu var blevet ham, der var fader til Margretes dreng. Søren, der foragtede kvinder. Heldigvis havde det hele kun varet tre uger. Med eet samlede han sig og så bestemt på broderen: — Har du nogen kæreste?

75

— Nej, svarede Karl med samme barshed — det har jeg ikke.

— Det er godt. Kom så. Jeg skal være på savværkethalvto, og jeg skal også have dig præsenteret for Hr. Møller.

Karl faldt sådan hen i benauelse over det, der skulde gøres ved ham, når han kom ind til Hr. Møller, at han holdt op med at snakke. Søren gik imens og så på ham fra siden. Hvor var han mon henne? Det så ikke ud til, at han havde blik for gadelivet, men der var vist heller ikke noget andet, der optog ham. — Hvad tænker du på? spurte Søren.

Det vidste Karl ikke. Man skulde tro, han aldrig havde hørt det spørgsmål før.

— Læser du nogensinde noget, Karl? Kan du læse?

— Jo, Karl havde sommetider læst lidt i avisen.

— Jeg skal give dig bøger at læse i. Der skal noget til. Her inde kan man ikke nøjes med at være en ko.

— Nej, sae Karl.

Russisk, tænkte Søren, det kan ikke nytte at komme til ham med det for det første. Jeg gad nok vide, hvordan udowl jetworjælinæ vil tage sig ud i munden på ham.

— Samlivet med Karl bragte noget nyt ind i Søren's tilværelse; han kom i vane med at holde små foredrag, der meget morede ham selv. Hvad de gjorde Karl kunde ikke ses, han var altid den samme uforanderlige alvor, men han hørte godt efter og lod til at tage ved lære. Da der var gået en uges tid, spurte Søren, hvordan det gik, og Karl syntes, det gik meget 76 godt. Søren sae da: — Der er en vise, som vi sjællændere holder så meget af, men jeg har aldrig hørt den hverken af jyder eller fynboer, skønt jeg har truffet ikke så få herinde, også på selve savværket. Og den sjællandske vise, jeg mener, Karl, det er denne her: det går nok, sådan rigtig slæbende og sjællands: ded gur nok. Se, den kan være meget god for En, der ikke har lyst til at tage altfor hårdt fat, og også for en bonde og for alle dem, der bliver på det sted, hvor de er født, og ved det samme arbejde som deres Forældre. Men det er en doven og ligeglad vise, og den duer ikke for den, der vil til noget nyt. — Søren standsede pludselig og tænkte sig om; så føjede han til med lavere stemme og hurtigt ligesom for at afvise et spørgsmål: — Hvad jeg mener med det, skal jeg forklare dig en anden gang.

Inden vi går, Karl, sae Søren, idet han tog sin lange, blå overfrakke i opslagene og slog den sammen om sig — kan jeg fortælle dig, at jeg nu ligger i Underhandlinger om et savværk i det nordøstlige Rusland. Jeg tænker, det går i orden i løbet af et fjerdingår. Du tager altså med.

Ja, jeg tager med.

Søren gik frem og tilbage i værelset, hans øjne lyste, og han var i stort humør, men han beherskede det.

Han sae ganske roligt med en frembrydende latter, der ikke blev til noget: Vi skal lave det, Karl, du og 77 jeg. Du skal være min første mand. Når du nu kommer ind i forholdene, skal du overtage en filial. Det er meningen, det skal udvikle sig, Karl, for der er muligheder. Med tiden, — nå, dér har vi Jensen.

Det var Jensen fra savværket, der kom ind: Til lykke med de otte og tyve, Petersen. Og godt held for fremtidsplanerne. De snakker om hende på savværket, at De går til udlandet nu i foråret.

Måske, svarede Søren afmålt, mens blinket i hans øjne blev stående.

Måske, ha, ha, De er storartet. Måske —, det vil sige, at det er så godt som afgjort; ikke også? — Han så leende fra den ene af brødrene til den anden: Når man ser på sådan to, så har man en ligefrem trykkende fornemmelse af, hvad ansvar og alvor er for noget. Man skulde ikke se på Dem, at De inviterer på Fødselsdagsgilde. Nå, men er De nu glad, Petersen?

Glad, gentog Søren med ligesom ringeagt i sin stemme og med en spottende trækning om munden. — Jo selvfølgelig. Jeg er altid glad for den sags skyld.

Jensen prikkede i Sørens tilknappe overfrakke: Hvis det nu gik ligesom i gamle dage, at De kunde få besøg af Sankt Peder, og han tilstod Dem tre ønsker, hvad vilde De så ønske Dem?

Søren gav sig hen til et smil: Jeg kan klare mig foruden. Det kommer alligevel. Men for resten ønsker jeg, at jeg må komme langt omkring, at jeg må få mange nye forhold at se, og at jeg må tjene mange penge.

Jensens ansigt fik et udtryk af højtidelighed, der klædte det komisk: Sundhed og et godt humør er 78 ellers også noget, der er værd at ønske, lige sådan kone og børn.

Søren måtte le over den andens alvor, men han tænkte straks, at han måske bare var misundelig. Han svarede: Hvorfor skal man ønske sig, hvad man har, og hvad man tidsnok kan få? Men lad os nu hellere komme afsted Jensen.

En uge senere blev Søren båret ud af savværket, blødende og halvt bevidstløs; den store hjulsav havde fået fat i ham, og det var kun med besvær, at kammeraterne havde fået ham løs, inden det var for sent. Det eneste, Søren huskede fra den dag næst efter savens bragen i hans egen krop, var Jensens stemme, der sae, idet hele værket var sat istå: Jeg kan tage hans plads indtil videre. Da han vågnede op igen, var han på hospitalet, hvor en sygeplejerske fortalte ham, at hans højre fod var sat af.

Først en halv snes dage efter fik hans broder Karl lov til at besøge ham. Karl satte sig grædende ved hans seng og spurte, hvordan det gik, men Søren trøstede ham; det var ikke så slemt, som det kunde have været: han beholdt den venstre fod og når han så fik et kunstigt ben, så gik det nok, skulde Karl få at se. Søren var venlig og smilende, mens han fortalte, og Karl gik derfra betydelig forundret, men også noget trøstet.

Søren kom sig dog kun langsomt. Foruden benet havde også ryggen taget skade. — Det gør, forklarede Søren, — at det varer noget længere, men ellers gør det ikke noget. Det er godt, jeg beholder det venstre ben, for når jeg så får et nyt ben, så bliver jeg 79 da i alt fald ikke kortere; det vilde jo ikke heller være så heldigt. — Søren lo, men da Karl spurte, om han havde hørt fra det savværk i Rusland, blev Søren alvorlig og tav nogen tid, inden han så sae: Det er hænderne det kommer an på, Karl, og så hovedet, og jeg har heldigvis begge dele endnu, så det skal nok gå.

En dag i Maj kom Karl ind og fandt Jensen siddende ved Sørens seng; han hørte, de snakkede om værket og om Søren's helbred; de lo temmelig meget begge to. Karl hilste goddag og blev stående ved hovedenden af sengen, han vilde ikke sætte sig, så længe Jensen var der; han så stift og alvorligt på ham, og drev ham på den måde snart til at gå. Søren bemærkede det og spurte, om der var noget dem imellem.

Nej, sae Karl, men Jensen havde taget Søren's plads; han havde bare tænkt på sin chance, da Søren kom i hjulsaven. Karl vilde ikke sige, at Jensen snakkede ondt om Søren, men han var da af dem, der forstod at gøre et nummer ud af sig selv, også på andres bekostning. Karl snakkede ikke til ham mer.

Det er en fejl af dig, sae Søren, — Jensen er en skikkelig fyr og er altid i godt humør. Jeg bad ham komme igen med det første, og det gør han også nok; jeg kan godt lide at snakke med ham, hvis der ikke var noget, man kunde more sig over, hvordan skulde det så gå? — Søren tav lidt: Vil du høre en morsom historie, Jensen lige fortalte mig?

Karl sae ikke nej, for han måtte jo huske på, at Søren var syg, men han lo ikke, da historien var forbi. Han sae i sit sinds bitterhed: Der er vist mange dårlige mennesker til. Margrete der hjemme, hun skal have 80 sagt, da hun hørte om det med dig: Nå, så er Søren måske ikke slet så vigtig, som han var engang.

Sae Margrete det? Ja, men der er også noget om, at jeg har været altfor vigtig, og hun kan da heller ikke synes, jeg har opført mig pænt overfor hende.

— I slutningen af sommeren begyndte Søren at komme op. Karl så ham en dag gå på hospitalets gang med krykker og kunstigt ben. Han var blevet kortere. Karl blev så rystet ved synet, at han kom til at græde, og Søren måtte igen trøste ham: Det venstre ben var blevet lidt kroget, og ryggen var heller ikke blevet helt ret igen; det gjorde jo, han kom noget længere ned mod jorden, men det måtte han tage med. — Du skal ikke være så ked af det, Karl, sluttede han og holdt sig kærligt ved hans arm; — men nu skal jeg ellers fortælle dig noget; kom med hen til min stol, for jeg må ikke gå mere. Det er det med Rusland. Det har plaget mig hele dette halve år, men nu er jeg ovre det. Jeg opgiver Rusland, jeg bliver hjemme, Karl. Du kan

tro, det lettede, da jeg fik det bestemt; jeg er helt glad ved det. Men det er jo kedeligt for dig Karl. Men der mangler jo ikke noget på din krop, hverken ben eller, — — så du kan jo — — Søren blev afbrudt af sin egen latter.

Jeg, svarede Karl bestemt; — jeg vil ikke have med maskiner at gøre mere. Jeg tager hjem til egnen igen. Vi har lidt penge begge to, Søren; vi kan købe en lille ejendom og drive. Du kan passe kreaturerne.

Hjem til egnen, sae Søren, — synes du det? Og blive bønder igen? Synes du nu også det, Karl? Skal vi ikke prøve først, om, — — skal vi ikke se det lidt an, Karl?

81

Karl betragtede med tungt hjerte den ødelagte skikkelse i lænestolen: Jeg har ingen lyst til dette her mere. Men hvis du gerne vil Søren, så — — ja farvel, jeg har nok ikke tid længere.

Søren foretog daglig små ture, som han stadig gjorde længere. Han fandt på at tælle skridtene for at få nøjagtig besked om, hvor meget det gik frem. Han skrev også tallene op. På bunden af sin kuffert fandt han et lille tyndt hefte, som han ikke havde haft fremme snart en halv snes år. Det morede ham at læse sine gamle optegnelser igen, og han føjede nye til, især om sit helbred, senere også om andre ting. Søren lo, når han læste i sin gamle dagbog, og han tænkte tidt på dem derhjemme, på sin forrige husbond Jens Mortensen, og på Margrete, der stadig ikke var gift og måske gik og ventede på ham, skønt hvad skulde hun nu med ham? Søren havde voldsomme latteranfald, selv når han var ene, men der imellem var han meget nedtrykt. Karl undgik helst at snakke med ham, da han ikke kunde lide at høre Søren le, men en dag, sae Søren til ham: Det er det rigtigste, som du siger, at vi tar hjem til egnen igen. Der er vi også mellem vore gamle venner.

Jeg vidste ikke af, at du havde nogen venner dér, sae Karl, — men så siger jeg min plads op til 1ste Januar.

Da Margrete en Søndag eftermiddag kom gående fra landsbyen ned mod den gård, hvor hun tjente, så hun to mænd komme hende i møde. Den ene var en høj, ung karl, den anden så ud til at være en gammel mand, han var kroget og gik ved stok eller krykker. Den unge så lige frem, men den gamle vendte hele tiden hovedet og havde tydeligt nok meget at kigge efter. Da de var kommet hende noget nærmere, så hun for første gang den unge vende hovedet, og sige noget til den ældre, der nu så ufravendt på hende, ligesom han kendte hende. I det samme slog det Margrete, at det måtte være Søren og hans broder Karl, og hun var lige ved at gå i stå, tænkte på at vende om eller dreje ind på en bivej, men der var ingen. De to gik også langsommere, og der skete det mærkelige, at Søren kom foran. Afstanden mellem brødrene blev efterhånden flere alen; forrest Søren, lidt foroverbøjet, vinkende goddag på lang afstand og smilende over hele ansigtet, bagved Karl, høj og ret og meget alvorlig. Det var ham, der først havde kendt Margrete, men det var ikke at se på ham.

— Nå, det er dig, Margrete, sae Søren i flere skridts afstand; — ja, her har du mig igen. Du kan vel dårlig kende mig?

— Jo, sae Margrete forlegen og usikker, — det kan jeg da, endskøndt det er jo snart længe siden.

Søren gav hende hånden: —, jeg har jo forandret mig noget.

Nu var Margrete nødt til at sige noget, hun helst vilde være fri for: — Hvordan går det ellers, Søren?

— Jo, sae Søren med en håndbevægelse, — det går akkurat sådan som du ser, ikke spor anderledes. Men med tiden kan det nok komme til at gå lidt raskere, og måske jeg så kan smide den ene krykke.

— Det var godt, om det kunde blive lidt bedre med dig. — Margrete stammede og vidste dårligt nok, hvad hun selv sae. — Det har jo også været slemt, kan jeg forstå.

— Ja, Margrete, det er jo nu sket og overstået. Lad os ikke snakke mere om det. Men er du gal på mig, sådan som jeg har opført mig imod dig?

— Å, Søren, det er nu så længe siden, så at — —

— Det er en halv snes år, men jeg har ikke glemt det. Hvordan har du det ellers, Margrete?

Margrete blev flammende rød ved tanken om sit barn, om det nu var det, han mente. Hun sae: — Jo tak; jeg er jo også kommet til at se ældre ud ligesom du selv.

Karl rømmede sig bagved. De to andre så om til ham.

— Ja, det er min broder Karl, ham kender du jo nok.

Karl gav noget ligesom et grynt, men hilste ellers ikke. Han gik i en bue udenom dem og kom om på den anden side.

— Ja, jeg bliver lidt og snakker med Margrete, sae Søren. — Du kan gå i forvejen, jeg skal nok indhente dig, ha, ha, ha.

Margrete stod lidt og så efter Karl, der gik: — Han synes ikke om, at du snakker med mig. Det er for det — du ved vel nok, jeg har fået et barn?

Søren tog krykken ind under armhulen og gjorde en 84 bred håndbevægelse: — Vi er komne lidt til skade begge to Margrete.

— Margrete rødmede af uvillie og forundring. — Nå, ja, du mest vel.

— Ja, naturligvis. Men når man har mistet en hel del, så bliver man meget mere glad for det, man har igen. Sådan at tænke på, er det jo slemt, men når det er sket, ja så er det noget helt andet, end man tror.

Margrete slog hænderne sammen: Nej, der er ligefrem det værste, jeg har hørt.

— Ja, det kan jo være. Det værste, jeg har hørt, det er en sav, der knager mod ens egne knogler. Men du har også hørt så lidt. Der er langt til det værste, Margrete.

— Kan du virkelig ta' det på den måde? Det er godt for dig.

Søren lo ligesom for at bekræfte sit nye syn på sig selv. Nej, men dersom jeg nu var blevet herhjemme, så kunde vi to nu ha' været mand og kone, og jeg haft to hele ben.

Du havde aldrig taget mig, Søren.

— Ha, ha, ha, tror du ikke? Nej, det kan gerne være. Nej, jeg var jo vigtig og stor på det. Var det ikke også det, du sa'e om mig. Nu er han nok ikke så vigtig, som han har været.

— Det har jeg aldrig sagt. Har du troet om mig, jeg kunde sige det? Tror du, jeg kunde være glad over, at det gik en anden galt?

De mange forskellige stemninger, Margrete havde gennemgået i de fem minutter, der var forløbet, slog 85 pludselig sammen om hende, og hun brast i en heftig hulken. Hun stod bøjet ved vejkanten og græd, og Søren kom et skridt nærmere for at trøste hende: Det var ikke så slemt, som hun mente. Når man gik ved siden af en som ham, så det naturligvis slemt ud, men når man selv var den, der gik i det; det var noget helt andet. ... — Sørens stemme var venlig og lav, men der var en svaghed ved ham, som hun ikke kendte igen; den viste sig også deri, at han ikke kunde holde sig alvorlig, skønt han havde tårer i øjnene. Han næsten lo, da han føjede til, at hvis det var noget andet, hun græd over, så kunde det vel rettes endnu; de havde jo prøvet en del begge to, de var ældre og fornuftige nu; tilmed havde han lidt penge, og når de snakkede om det, kunde de vel nok finde på et eller andet, som der kunde komme en levevej ud af.

Søren og Margrete blev gående en times tid dér, hvor de var mødtes, og da Søren kom op til kroen, hvor hans broder ventede ham, kunde han fortælle, at nu var han og Margrete da blevet enige.

Karl tog ham lidt i øjesyn, inden han svarede:

— Da kan jeg ikke forstå, hvad I to havde, som I kunde blive enige om.

— Jo, sae Søren muntert — om at gifte os for eksempel.

Karl rejste sig ligesom for at gå, så sae han med en stemme, der rystede en ubetydelighed.

— Det havde jeg ikke ventet af dig, Søren. I det hele taget må jeg sige, at jeg véd ikke, hvor du har haft din forstand henne i den sidste tid, men dette her er da det værste. Skulde du endelig gifte dig, så. ... 86 Ja, det er ikke dine penge, jeg tænker på, at de nu går fra mig, sluttede han ophidset.

— Det ved jeg godt, Karl. Hvad skulde du med mine penge? Du er jo rig nok både på krop og på ben. Nej, men jeg er blevet et andet menneske, og det skal du ikke være ked af, når jeg ikke selv er det.

— Nej, man skulde snarere tro, det morede dig.

— Ja, ja, Karl, vi beholder hver sit humør, så skal vi se, hvem der er bedst tjent med det. Men hvad angår det med Margrete, så kan du jo vente og se, hvordan det går.

— Hvad skal I så leve af?

— Margrete vil lære at sy, og jeg skal have en lille handel med kager og den slags.

— Så skal du altså sidde og sælge sukercigarer og 2-øres honningkager?

— Ja, sådan noget. Du skal ikke være ked af det. Det går nok. Det går nok.

Karl stod stadig ved døren som for at gå. Hans ansigt var alvorligt og strengt. Søren sad i sin stol, lidt fremadbøjet, med slappe, milde træk; han var kommen til at se gammel ud, og det smil, der stod om hans mund, gjorde ham ikke yngre. Karl fik også indtryk af, at det var en ældet mand, der sad foran ham; han blev mildere i sit ansigt og sae på en eftergivende måde, som når man taler til en gammel mand, man ikke kan forlange ret meget af: Ja, ja, men så går det jo nok. — Han stod lidt, men han havde ikke lyst til at være ene med Søren; han sae så: Jeg går et øjeblik; der er nogen, jeg skal hen og snakke med.

87

— I et lille hus på en sidevej oppe i landsbyen havde Søren sin smule butik. Han solgte billeder og små hefter, kager og sukkerstænger. Der kom mange børn og købte hos ham. Børn var hans meste omgang foruden Margrete, og han fik med tiden også selv børn, der elskede ham, og som han ikke nænnede at holde for strengt i ave. Så måtte den nødvendige skraphed komme fra Margrete; den gik også ud over Søren selv, der tit fik at høre for sine utidige anfald af latter. Med tiden blev hans munterhed dog mere jævn, men den undrede folk, og den frastødte i høj grad hans broder Karl, der ikke kunde forlige sig med, at skæbnen, der havde taget Sørens helbred og kraft, havde givet ham krøblingens humør i stedet for.

På den tid, da drengene kom fra skole, var der gerne nogle indenfor og købte honningkager med sukerglasur, der kaldtes fedtebrød, eller sukkerflasker med likør i, eller aftryksbilleder. Når der var eksamen eller provstevisitats, havde Søren sine store dage. Han sad i en lænestol ved vinduet med alle sine sager indenfor rækkevidde, han vilde gerne handle og endnu hellere snakke. Han læste en del og kunde fortælle historier. Helst fortalte han historien om Don Fernando, der havde den mærkelighed, at den aldrig var ens, og at der ikke kom nogen ende på den. Don Fernando var en ung, spansk evttyrer, fornem og fattig og utrolig stolt. Men han måtte forrette nedrigt arbejde som at muge under hestene og lave tørv. Han måtte om natten sove ved lejrålet mellem vulgære kammerater, hvoraf den ene lugtede af 88 får, den anden af heste. Der var også en skøn Rosita i historien, men de to fik aldrig hinanden. Don Fernando skiftede mange gange tjeneste og kom langt omkring og havde mærkelige oplevelser, men så holdt historien op, uden at Don Fernando havde opnået noget af al den storhed, som begyndelsen havde lovet. En gang endte det med, at Don Fernando gik på gaden som vinsælger. Han havde vinen i en pose, der var syet af en svinehud. Når der kom en kunde, trak han en prop ud, hvor det ene lårben havde været, og skænkede, hvad der blev forlangt. En anden gang gik han med en spids stok og samlede cigarstumper under cafébordene på Madrids gader. Sad der nogen og drak kaffe, bad han om et stykke sukker, og det fik han undertiden. Sukkeret spiste han til det brød, han kunde købe for sine Cigarstumper. — Ja, men hvorfor tog Don Fernando sig ikke noget bedre til? kunde en spørge. — Nej, for han var godt nok fornøjet med det! — Hvordan kunde han dog være det? — Jo, for husk på, han var jo blevet ældre, og han duede ikke til andet. — Ja, men der måtte dog være en rigtig ende på den historie. — Så lo Søren og sae: — Ja, nu kan vi jo se, når I kommer igen næste gang.

Drengene blev voksne, og Søren fortalte den samme historie til deres drenge. Den blev længere, men forandrede ikke karakter. Den var nu en gang af de historier, der ikke skal ende helt godt. Men ellers var den god nok, på sine steder morsom og uden bitterhed. Midt i historien kunde Søren bryde af og spørge drengene, hvad de vilde ønske, hvis de 89 kunde få tre ønsker opfyldt. — Ja, de vilde da have penge; mange vilde ud og rejse. Udrette noget var der også nogle af dem, der vilde. — Han her, Don Fernando, sae Sører, — han havde også tre ønsker. — Fik han dem da ikke opfyldt? — Søren var blevet gammel og grå ved det andet kuld af drenge; han svarede med at sige en af de ting, som enkelte drenge senere kan blive ved at huske: — Så længe man er ung, er det godt, at man har tre ønsker. Når man er blevet gammel, er det i grunden lige meget, om man ikke har fået dem opfyldt.